

O robieniu filmów - czyli notatki dla młodego reżysera - opracował Piotr Stasik – reżyser filmów dokumentalnych, członek Zespołu Filmowego Paladino, animator warsztatów filmowych. Dowiesz się z nich, jak przygotować i zrealizować swój pierwszy własny film.

O robieniu filmu,

czyli notatki dla młodego reżysera

(lub prowadzącego warsztaty filmowe)

Jeśli chcesz nakręcić swój film zacznij od dokumentu. Nawet jeśli wydaje Ci się, że nie lubisz lub nie znasz filmów dokumentalnych.

Powodów jest kilka:

Wielu znanych reżyserów filmów fabularnych zaczynało od dokumentu – film dokumentalny był dla nich przygotowaniem do dużych form filmowych. Nie traktowali tej sztuki jednak czysto instrumentalnie - dokument był okazją do poznania drugiego człowieka, wniknięcia w psychikę, obserwacji zachowania.

Robiąc film dokumentalny możesz poznać właściwie wszystkie etapy robienia filmów: szukanie pomysłu na film, pisanie scenariusza (tak! – film dokumentalny potrzebuje scenariusza), dokumentacja, realizacja zdjęć, montaż, postprodukcja.

Tylko niewiele amatorskich filmów fabularnych nadaje się do pokazania szerszej publiczności. Brak odpowiednich środków wyrazu – m.in. profesjonalnych aktorów, dobrze napisanych dialogów powoduje, że pierwsze etiudy fabularne nadają się do obejrzenia tylko w gronie samych twórców i ich rodzin. W najlepszym razie mogą stać się rodzajem śmiesznego performansu. Pierwsze próby fabularne odbierają więc twórcy ważną część istoty robienia filmu – czyli kontakt z widzami. Obserwowania czy udało nam się dotrzeć z naszą myślą do odbiorców.

Film dokumentalny jest nieznanym, ale niezwykle fascynującym. Przekonaj się o tym!

Zaczynaj od prostych form i krótkich etiud (niech te pierwsze próby mają 1-5 minut).

<p>Niech to będzie np. obserwacja miasta, wsi. Publiczna projekcja takiego prostego filmu pokazującego jakąś miejscowość albo miejsce (np. targ) może dostarczyć później niesamowitych emocji. Ludzie lubią siebie oglądać na dużym ekranie. Możesz spróbować nagrać wybrane miejsce od zmrzchu do świtu, albo podczas jakiegoś ważnego wydarzenia np. uroczystości Bożego Ciała, dożynek. Tam, gdzie jest dużo ludzi, dużo się dzieje, łatwiej o realizację ciekawego filmu.</p>	<p>Zrób prosty portret ciekawego człowieka. Szukaj bohaterów do filmu wśród znanych tobie osób – może bohaterem filmu zostanie twoja babcia? Brat? Ekscentryczny nauczyciel? Opowiedz, o jakimś człowieku, ale unikaj jeśli formy wywiadu. Lepiej coś zobaczyć, niż o tym usłyszeć. Jeśli w filmie pojawią się słowa, to spróbuj je podłożyć do obrazu w offie.</p>
---	---

Przykłady prostych filmów:

<p>Obejrzyj „Gadające głowy” Krzysztofa Kieślowskiego i zrób remake tego filmu: zadaj te same (lub trochę zmienione pytania) bohaterom dzisiaj. Zmontuj najlepsze wypowiedzi. Co z tego wyniknie, jaki obraz społeczeństwa, społeczności rodzi się z twojego filmu? Jak wypadają bohaterowie dzisiaj w porównaniu z wypowiedziami z filmu Kieślowskiego. Obejrzyj inne krótkie dokumenty – spróbuj zrobić swoje filmy oparte na podobnej formie.</p>	<p>Zapytaj napotkane na ulicy osoby dokąd zmierzają, o czym marzą. Nagraj ich nieruchome portrety – 1-2 minutowe. Następnie w montażu podłóż dźwięk. Stwórz w ten sposób zbiorowy portret jakiejś miejscowości lub ulicy.</p>
<p>Zadaj dzieciom w przedszkolu filozoficzne pytania, np. co to jest wszechświat, miłość, zapytaj co im się śniło. Wypowiedzi zmontuj z obserwacjami zachowań dzieci w przedszkolu.</p>	<p>Nagraj portret rzemieślnika przy pracy. Porozmawiaj z nim przed kamerą. Wypowiedzi podłóż pod obraz. Zadbaj, by film miał wyraźny początek i koniec.</p>

Zabierając się za film pamiętaj:

<p>Film jest środkiem komunikacji, ty mówisz coś (musisz wiedzieć, co chcesz powiedzieć), i robisz to w ten sposób, żeby widz zrozumiał co do niego mówisz. Film nie jest tylko połączeniem atrakcyjnych obrazów, dialogów i muzyki!</p>	<p>Reżyserem nie zostaje się po to, żeby być reżyserem, ale po to, żeby coś komuś przekazać, żeby zachwycić, rozbawić, zmusić do refleksji, opowiedzieć widzowi, o czymś czego nie wiedział, przybliżyć czyjeś życie, wzruszyć.</p>
<p>Pamiętaj o uniwersalnym temacie – w bohaterze, o którym opowiadasz odkryj i pokaż coś co dotyczy, przeżywa nas wszystkich. Opowiadając o starym krawcu, znajdź w nim coś, co zainteresuje i będzie dotyczyło np. twoich rówieśników. Może niech to będzie historia tego, jak skończył szkołę i nie wiedział co będzie dalej robił. Został pomocnikiem krawca tylko na chwilę, żeby zarobić pieniądze, a ten zawód w ogóle go nie interesował. Ale powoli odkrył w nim sens swojego życia. Kontakt z klientami, wyzwania pracy sprawiły, że przepracował w jednym miejscu 50 lat.</p>	<p>Oglądaj filmy dokumentalne – seria Polskiego Wydawnictwa Audiowizualnego (klasyka polskiego dokumentu), Planete Doc Review (najlepsze zagraniczne dokumenty), podglądaj jak inni opowiadali o tematach, wydarzeniach. Znajdź w filmach pierwiastek uniwersalny, podglądaj formę. Niech będą dla ciebie inspiracją.</p>
<p>Forma i użyty sprzęt pełni w filmie drugorzędą rolę. To forma musi pasować do treści, a nie odwrotnie. Nawet źle nakręcone ujęcie bardziej nas przejmie jeśli będą w nim prawdziwe emocje, niż pięknie oświetlona ale sztuczna scena.</p>	<p>Bądź oszczędny w stosowaniu muzyki. Nie podkładaj w tle znanych, szczególnie z innych filmów utworów. Film dokumentalny z reguły nie lubi nadmiaru muzyki – jeśli już się ona pojawi, musi mieć związek z bohaterem lub miejscem. Musi być skromna, nie nadmiernie ilustrująca i mówiąca, co widz ma w danej chwili czuć.</p>
<p>Stwórz swoim bohaterom komfortowe warunki: muszą mieć do ciebie zaufanie, żeby przestali widzieć kamerę. Muszą wiedzieć, że nie chcesz ich ośmieszyć, przedstawić w krzywym zwierciadle. Pamiętaj o tym, że bohaterowie wyczuwają twoje intencje i to czy wiesz, o czym chcesz opowiadać i po co to robisz. Musisz być bardzo dobrze przygotowany do realizacji filmu. Zawsze możesz też użyć argumentu, że chcesz się nauczyć robić filmy i prosisz o pomoc, a film może być pamiątką dla bohatera. Bohater musi widzieć sens twojej pracy, po to, żeby poświęcić tobie swój czas.</p>	<p>Tak, jak podczas nauki pisania zaczynamy od kaligrafowania literek „abc”, tak przy filmie spróbuj nakręcić jedną scenę, jedną obserwację. Nawet jeśli w głowie masz skomplikowaną relację, wielką scenę pościgu samochodów. Zaczynaj od prostych rzeczy: spróbuj poprawnie nakręcić, jak ktoś wsiada do samochodu, w kawiarni podaje kawę. Jeśli efekt końcowy nie będzie kiepską parodią amatorskiego teatru, poczujesz „prawdę ekranu” to znaczy, że osiągnąłeś sukces!</p>

ETAPY REALIZACJI FILMU

1. **Poszukiwanie tematu.** Szukaj tematów blisko siebie: muszą być ciekawe dla widza, ale pamiętaj, że zbyt duża egzotyka jest ciekawa tylko przez kilkanaście sekund. Film zazwyczaj musi opowiadać o czymś co dotyczy nas wszystkich. Pamiętaj o uniwersalności tematu. Staraj się wejść jak najgłębiej w temat swojego filmu.
2. **Dokumentacja.** Dowiedz się o swoim bohaterze jak najwięcej, przeprowadź wywiad, pobądź z nim kilka godzin bez kamery. Nagraj materiał i zobacz czy ten temat jest filmowy – tzn. czy oglądając na ekranie też jest ciekawy.
3. **Scenariusz.** Napisz scenariusz filmu. Po kolei - co zobaczymy w filmie, skąd dokąd będzie przebiegać akcja. Co będzie punktem kulminacyjnym. Wszystko podporządkuj temu głównemu tematowi np. opowieść o dwójce chłopaków zakładających radio w internecie może być pretekstem do opowiedzenia o trudach przyjaźni. Wciąż pamiętaj o głównym temacie filmu - w scenariuszu umieść tylko te sceny, które dotyczą tego tematu. To ułatwia realizację zdjęć. Nie kręcimy wtedy wszystkiego, mamy rodzaj przewodnika. Nawet jeśli później, podczas realizacji zdjęć i montażu odejdziemy od scenariusza, to mimo wszystko będzie on dla nas niezwykle pomocny.
4. **Realizacja zdjęć.** Skorzystaj z pomocy osoby, która ma jakieś doświadczenie np. w fotografii – potrafi dobrze kadrować, operuje światłem. Pamiętaj jednak, że film to nie fotografia, ujęcia muszą być skupione na wydarzeniu, twarzy – trwać minimum kilka, kilkanaście sekund. Lepiej nagrać dłuższe ujęcie i później je skrócić. Nie „lataj” kamerą. Stosuj, jeśli tylko możesz, statyw. Zbyt poruszone zdjęcia z ręki zazwyczaj bardziej przeszkadzają w śledzeniu akcji. Zadbaj o dobry dźwięk. Jeśli nagrywasz wywiad, zadbaj by nagrać go w kompletnej ciszy – wyłącz telewizor, lodówkę, zamknij okno. Pamiętaj zawsze o czym chcesz opowiedzieć i nagrywaj sceny z perspektywy tematu i pod jednym kątem. Posłuchaj swojej intuicji. Im lepiej się przygotujesz do zdjęć, tym bardziej będziesz pewny siebie i bardziej będziesz mógł posługiwać się intuicją na planie!
5. **Montaż.** Konsultuj swoje poczynania, pokazuj kolejne wersje montażowe innym osobom, słuchaj uważnie co z tego zrozumieli. Jest dużo metod montażu. Przed montażem na komputerze - pomontuj film w głowie albo na papierze. Pierwsza wersja filmu to ułożone mniej więcej w kolejności najlepsze fragmenty materiału. Obejrzyj je i zobacz, czy rodzi ci się w głowie koncepcja filmu. Odrzucaj bez skrupułów piękne ujęcia, które jednak nie mają związku z głównym tematem filmu!
6. **Postprodukcja.** Nie przesadzaj z efektami specjalnymi. Naucz się opowiadać w prosty sposób. Popraw kontrast, balans bieli, wyrównaj poziom dźwięku. Bądź skromny w napisach. Zamiast „reżyseria” napisz np. „realizacja”

Pamiętaj film może być dla ciebie niezwykle, pełną emocji przygodą, pretekstem do poznania drugiego człowieka, rozmowy z nim.

Sprzęt:

Kamera DV, HDV – proponuję kamery, które nagrywają na kasetach miniDV – zawsze możemy sięgnąć do materiału filmowego, mamy większą pewność, że nie skasuje się, nie stracimy wszystkich danych w przypadku przepalenia dysku. Nie mamy też problemów z różną kompresją materiałów, a co za tym idzie, z ich jakością. Jeśli czujesz, że dasz radę opanować jakość dysków możesz spróbować z kamerami z twardym dyskiem.

Mikrofon z wyjściem mini jack. Mikrofony wbudowane w kamery nie nadają się do realizacji filmów, zbierają przypadkowe dźwięki, czasem np. pochodzące od samego operatora. Potrzebny jest więc prosty mikrofon. Wiele prostych kamer nie ma oddzielnego wejścia na mikrofon – kupując kamerę sprawdź czy posiada to wejście.

Statyw. Wystarczy prosty statyw fotograficzny (jeśli dysponujemy lekką kamerą). Zasada jest taka – im cięższy statyw - tym lepiej. Statywy zbudowane z rurek są bardziej stabilne.

Programy do montażu – można znaleźć w internecie (darmowe programy np. na www.dobreprogramy.pl, czasem dołączane do kamer).

Ponadto potrzebny będzie komputer, kabel Fire Wire oraz dużo miejsca na dysku lub np. dysk zewnętrzny (o pojemności min. 500 GB).

Piotr Stasik – reżyser filmów dokumentalnych, członek Zespołu Filmowego Paladino, od kilku lat prowadzi autorskie warsztaty filmowe (m.in. w ramach projektu Przedszkole Filmowe w Mistrzowskiej Szkole Reżyserii Filmowej Andrzeja Wajdy oraz w ramach projektów Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę” – www.e.org.pl)

red. Anna Mirska Czerwińska